

Nadja Barazutti
Lučka Križmančič
Bruna Visintin

**DELOVNI
ZVEZEK**

ZEMLJEPIS

**4.
RAZRED**

BESEDILA

Nadja Barazutti, Lučka Križmančič, Bruna Visintin
Povzetki iz knjig, ki jih je izdal DŠU

ILUSTRACIJE

Barbara Boneta

KARTOGRAFIJA

Silvan Bevčar

RECENZIJE

Darja Kerec, Maja Umek, Pedagoška fakulteta v Ljubljani
Drago Kladnik, Geografski Inštitut Antona Melika, Ljubljana

KOORDINACIJA

Antonella Bucovaz

PREGLED VSEBINE

Anna Roversi

LEKTORIRANJE

Živa Gruden, Vesna Jagodic

STROKOVNA KOMISIJA

Marijan Kravos, Tomaž Simčič, Carolina Visentin

IZDALA

Večstopenjska šola »Pavel Petričič« - Špeter (Videm)
Projekt je bil finančno podprt na podlagi 5. odstavka 11. člena zakona 38/01

Zahvaljujemo se Annalisi Petri (Tiskarna Budin), Stefaniji Rucli, Ceciliji Blasutig, Tini Šinigoj

TISK IN OBLIKOVANJE

Tiskarna Budin, ul. Gregorcic 23, 34170 Gorica

1. natis 2022

Didaktično gradivo v prosti uporabi v skladu s Creative Commons BY-NC-SA

ISBN 978-88-947269-1-6

KAZALO

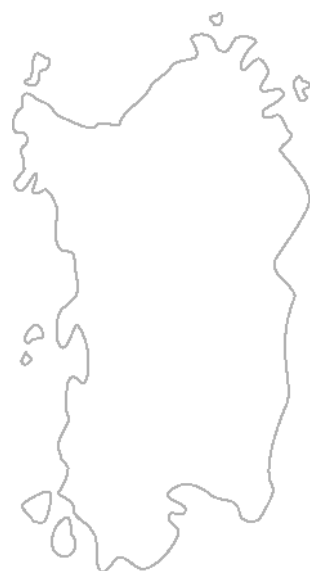
Orientacija v prostoru	5
Različna okolja	6
Topografska karta	8
Vreme in vremenski koledar.....	10
Barve na zemljevidu	12
Fizični zemljevid Italije	15
Politični zemljevid Italije.....	16
Gorovje	19
Alpe	20
Apenini.....	21
Rastlinski pasovi	22
Preverjanje	23
Obnašanje v gorah	24
Preverjanje	26
Preverjanje	29
Preverjanje	31
Nižavja.....	35
Preverjanje	36
Reke	37
Jezera	39
Preverjanje	43
Morje.....	44
Preverjanje	45
Naravne nesreče - Potresi.....	46
Delavnica - Tresenje	50
Poplave - Usadi in plazovi - Vulkanski izbruhi	51
Delavnica - Ogljikov dioksid - Dušični plin	53

Preverjanje	54
Preverjanje	55
Preverjanje	56
Preverjanje	57
Kras	61
Furlanija Julijska krajina	63
Preverjanje	67

ORIENTACIJA V PROSTORU

Določi in na črtice napiši glavne strani neba.

Nato nariši:

- na severu počitniško hišico;
- na vzhodu plažo s senčniki;
- na jugu palme;
- na zahodu dve jadrnici.

RAZLIČNA OKOLJA

Preberi pesem.

Branko Rudolf

RIBICA

Morje v soncu se blešči,
se blešči.

V njem živalic mrgoli,
mrgoli.

V morju je bila doma,
da, doma,

skočna mlada ribica,
ribica.

Sem in tja je švigala,
švigala.

Z gibkim repkom migala,
migala.

Pa je prišel morski som,
morski som,

ribi rekel: „Zdaj te bom!
Zdaj te bom!“

Ribica je mignila,
mignila,

daleč proč je švignila,
švignila.

Prav nič se mi ne mudi,
ne mudi,

da bi me pojedel ti,
jedel ti.

O katerem okolju govori pesem?

Preberi besedilo.

F. S. Finžgar
GOSPOD HUDOURNIK

Hodila sta dobro uro po strmi stezi in soncu. Hudourniku je lil pot s curkom po obrazu, Lisko je široko zeval ter molil jezik iz gobčka. Tedaj sta dospela do smrekovega gozda in do studenčka. Hudournik je snel nahrbtnik, sedel in raztvezel Liska, ki je hitro skočil k studenčku in lokal vodo na vse pretege. Hudournik si je natlačil cedro in si oddihal. Prevroč je bil, da bi si upal takoj do mrzle vode. Lisko - spet svoboden - je začel stikati po gozdu. Kar puhne pred njim izpod smreke srna in jo v dolgih skokih ubere mimo studenca. Prav takrat se prikaže iz grmovja lovec čuvaj.

V katero okolje sta se napotila gospod Hudournik in njegov pes Lisko?

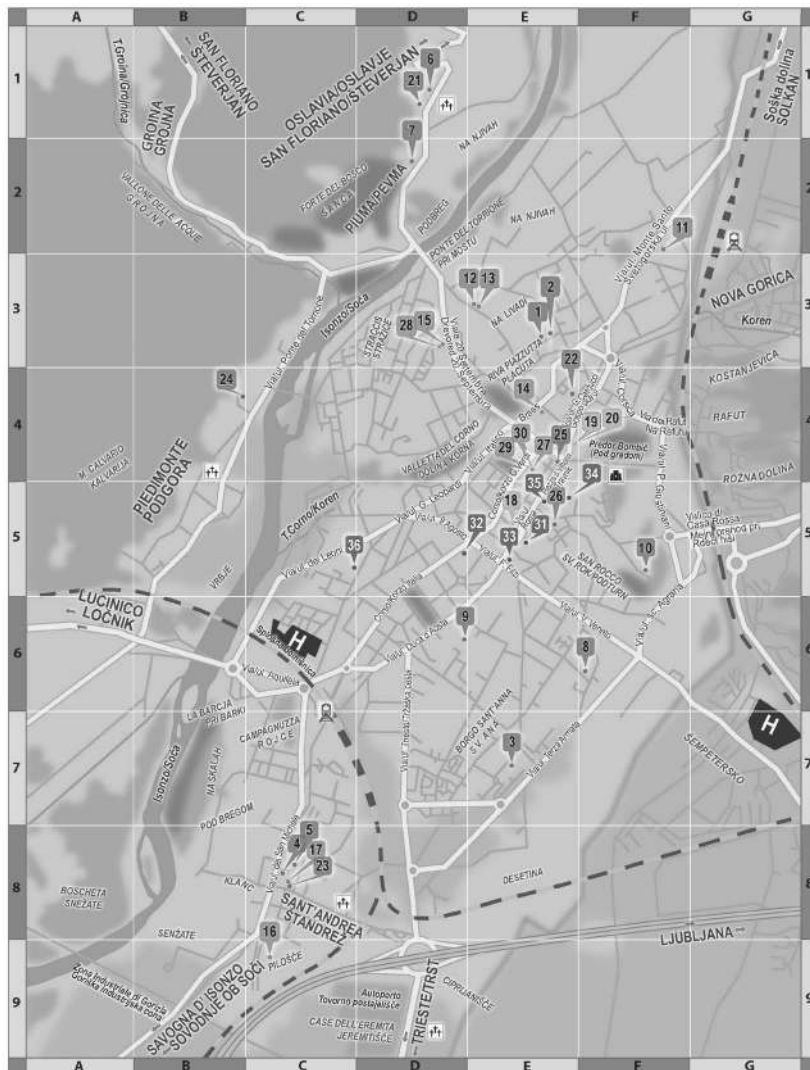
Naštej vsa okolja, ki jih poznaš. Izberi in opiši okolje, ki ga najbolj poznaš ali v katerem si preživel počitnice. Če želiš, ilustriraj ali prilepi razglednico.

NARAVNE PRVINE

V okolju, ki si ga opisal, poišči naravne in družbene prvine, nato dopolni razpredelnico.

NARAVNE PRVINE	DRUŽBENE PRVINE

TOPOGRAFSKA KARTA

LEGENDA

- 1 Otroški vrtec Ringaraja
- 2 OŠ Otona Župančiča
- 3 Otroški vrtec Sonček
- 4 OŠ Frana Erjavca
- 5 Otroški vrtec Pika Nogavička
- 6 OŠ Josipa Abrama
- 7 Otroški vrtec Pikapolonica
- 8 Državna srednja šola Ivana Trinka
- 9 Slovensko višješolsko središče
- 10 Malo Semenišče - sedež Tržaške univerze
- 11 Slovenski dijaški dom Simona Gregorčiča - Go.
- 12 Zavod Svete družine
- 13 Mladinski dom Gorica
- 14 Kulturni dom Gorica
- 15 Kulturni center Lojze Bratuž
- 16 Kulturni dom Andrej Budal
- 17 Župnijska dvorana Anton Gregorčič
- 18 Primorski dnevnik - uredništvo
- 19 Novi glas - uredništvo
- 20 Pastirček - uredništvo
- 21 Župnijska cerkev sv. Silvestra
- 22 Župnijska cerkev sv. Ivana
- 23 Župnijska cerkev sv. Andreja
- 24 Župnijska cerkev sv. Justa v Podgori
- 25 Župnijska cerkev sv. Ignacija na Travniku
- 26 Goriška stolnica sv. Hilarija in Tacijana
- 27 SKGZ - Slovenska kulturno gospodarska zveza
- 28 SSO - Svet slovenskih organizacij
- 29 Slovenska knjižnica Damir Feigel
- 30 KBcenter Gorica - sedež slovenskih organizacij
- 31 Županstvo
- 32 Pokrajinska uprava
- 33 Sodna palača
- 34 Vladna palača
- 35 Deželna uprava
- 36 Gasilci
- Železniška postaja
- Splošna bolnišnica
- Pokopališče
- Goriški grad
- Državna meja s Slovenijo
- Parki

Na zemljevidu mesta Gorica je prikazana vrsta informacij.

S pomočjo kartografskih znakov ugotovi:

- Kje je goriški grad?
- Kako prepoznaš parke in koliko jih je?
- Ob kateri ulici je železniška postaja?
- Poišči trg Travnik.
- Po katerih ulicah prideš do Nove Gorice?
- Koliko cerkva je v Gorici?
- Preriši legendo.

Na topografski karti Gorice poišči in zabeleži, v katerem delu mesta so:

V USTREZNE PROSTORE ZAPIŠI ODGOVARJAJOČE ŠTEVILKE

		kolona	vrsta	S/J/V/Z ...
Slovenske šole				
OŠ Otona Župančiča	1			
OŠ Josipa Abrama	6			
OŠ Frana Erjavca	4			
Državna srednja šola Ivana Trinkarja	8			
Slovensko višješolsko središče	9			
Otroški vrtci:				
Pikaplonica	7			
Ringaraja	2			
Sonček	3			
Pika Nogavička	5			
Dijaški domovi:				
Dijaški dom Simon Gregorčič	11			
Zavod Svete družine	12			
Mladinski dom	13			
Gledališke dvorane				
Kulturni dom Gorica	14			
Kulturni center Lojze Bratuž	15			

	A	B	C	D	E	F	G
1							
2						11	
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							

VREME IN VREMENSKI KOLEDAR

Izberi en teden v decembru in enega v juniju.

Opazuj vreme.

Zabeleži v razpredelnico datum in značilnosti vremena.

Pomagaj si z legendo.

	SNEG
	TOČA
	MEGLA
	NEVIHTA
	SONCE
	DEŽ
	VLAGA
	TOPEL/MRZEL VETER
	VETER

DECEMBER

DAN V TEDNU	DATUM	PADAVINE	JAKOST, SMER VETRA	OBLAČNOST	TEMPERATURA

JUNIJ

DAN V TEDNU	DATUM	PADAVINE	JAKOST, SMER VETRA	OBLAČNOST	TEMPERATURA

Dopolni trditve z naslednjimi izrazi: sončno, pretežno jasno, pretežno oblačno in oblačno.

Ko na nebu ni oblakov, je vreme _ _ _ _ _.

Če je na nebu nekaj oblakov in še vidimo več kot polovico modrega neba, je _ _ _
_ _ _ _ _.

Če je z oblaki prekrito skoraj celo nebo, je _ _ _ _ _.

Ko je celotno nebo prekrito z oblaki, je _ _ _ _ _.

BARVE NA ZEMLJEVIDU

Z ustreznimi barvami pobarvaj podnebne pasove Italije.

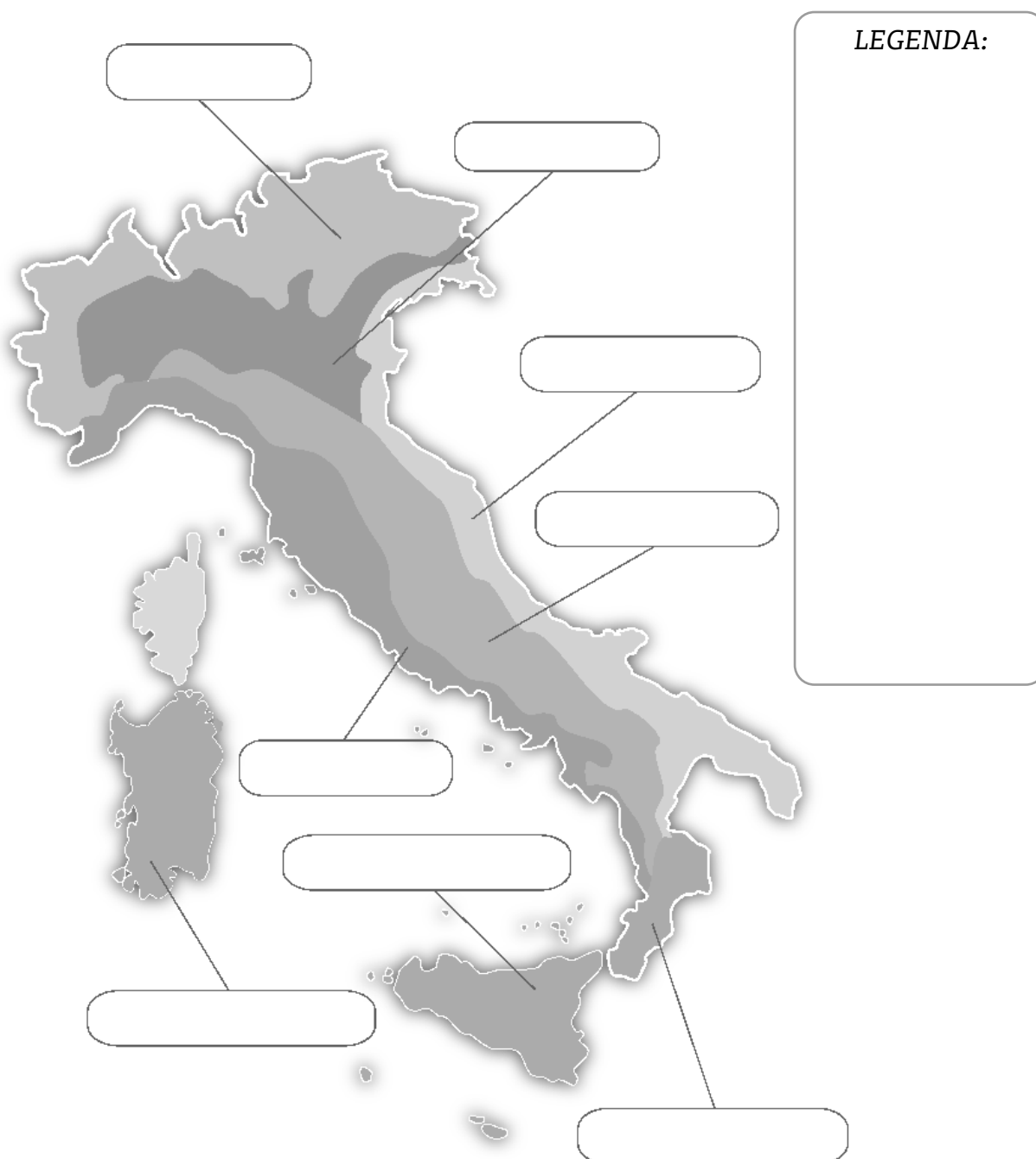

S pomočjo zemljevida naj učenci rešijo naslednjo vajo:
 Ugotovi, ali so naslednje povedi pravilne. Lahko sestaviš legendo.
 V prazen kvadratik napiši **DA** ali **NE**.

- V Alpah uspevajo nasadi pomaranč in limon.
- V Liguriji je razvito gojenje rož.
- Oljčni nasadi se raztezajo na jugu ob celotni morski obali.
- Ribištvo je razvito v gorskem svetu.
- Po celem polotoku je veliko vinogradov.
- Z ovčerejo se ukvarjajo predvsem na jugu in na otokih.
- Poljedelstvo s pridelavo žitaric je razvito predvsem na jugu in na otokih.

Napiši podnebne pasove.

Pobarvaj podnebne pasove in jih poimenuj.

FIZIČNI ZEMLJEVID ITALIJE

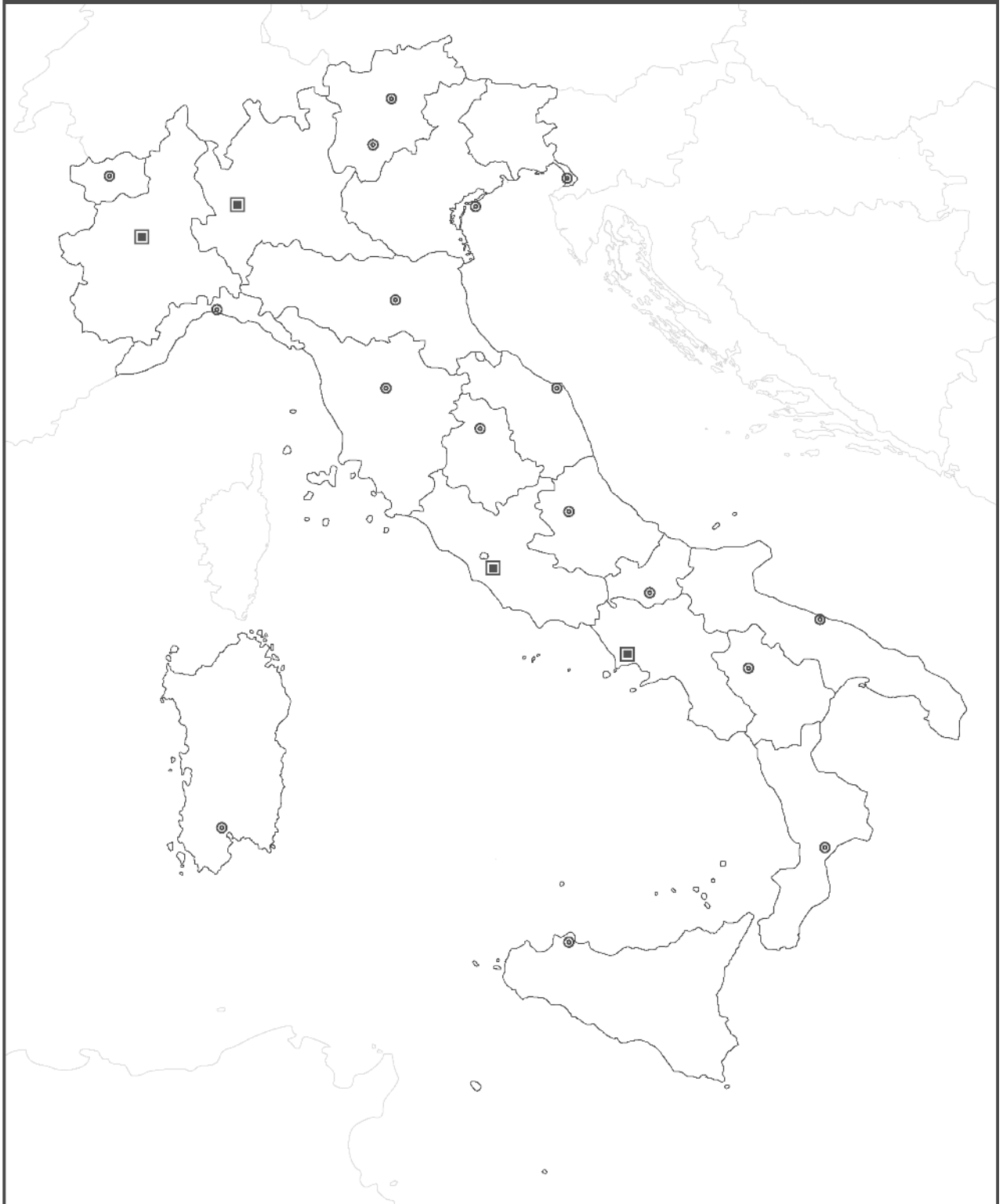

Preberi povedi in v kvadratke napiši **DA**, če so trditve pravilne, **NE**, če niso pravilne.

- Politični zemljevid prikazuje hribe in doline.
- Če hočeš vedeti imena dežel, vzameš fizični zemljevid.
- Politični zemljevid prikazuje glavna mesta.
- Na političnem zemljevidu lahko ugotoviš, kje je razvito poljedelstvo.
- Na političnem zemljevidu so prikazane meje.
- Na fizičnem zemljevidu lahko ugotoviš, kje je največje nižavje v Italiji in kako se imenuje.

POLITIČNI ZEMLJEVID ITALIJE

Pobarvaj vsako deželo z drugo barvo in napiši glavna mesta.

Pobarvaj vsako deželo z drugo barvo in napiši ime dežele.

Uvrsti besede in besedne zveze v ustrezni stolpec:

ledeniki, kratke reke, gorska jezera, visoki vrhovi, znana smučišča, predalpsko hribovje, park Sila, iglasti gozdovi, narodni park Gran Paradiso, deroče reke in slapovi, Gran Sasso, Monte Bianco/Mont Blanc, prelaz, Monviso, Etna, Monte Rosa, apnenčasta tla, mrzle zime, strme in izbrušene stene, vulkani, Sicilija, kopasti vrhovi, vulkanska jezera.

ALPE	APENINI

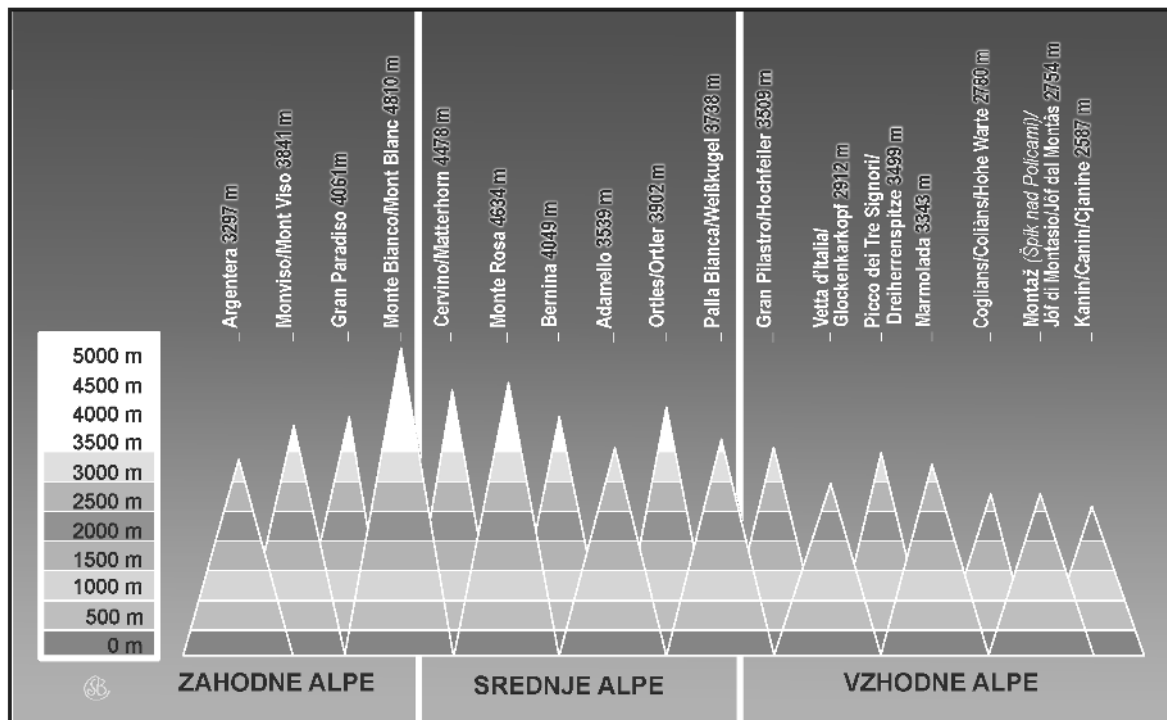

GOROVJE

Pobarvaj gorske verige, jih poimenuj in označi najvišje vrhove.

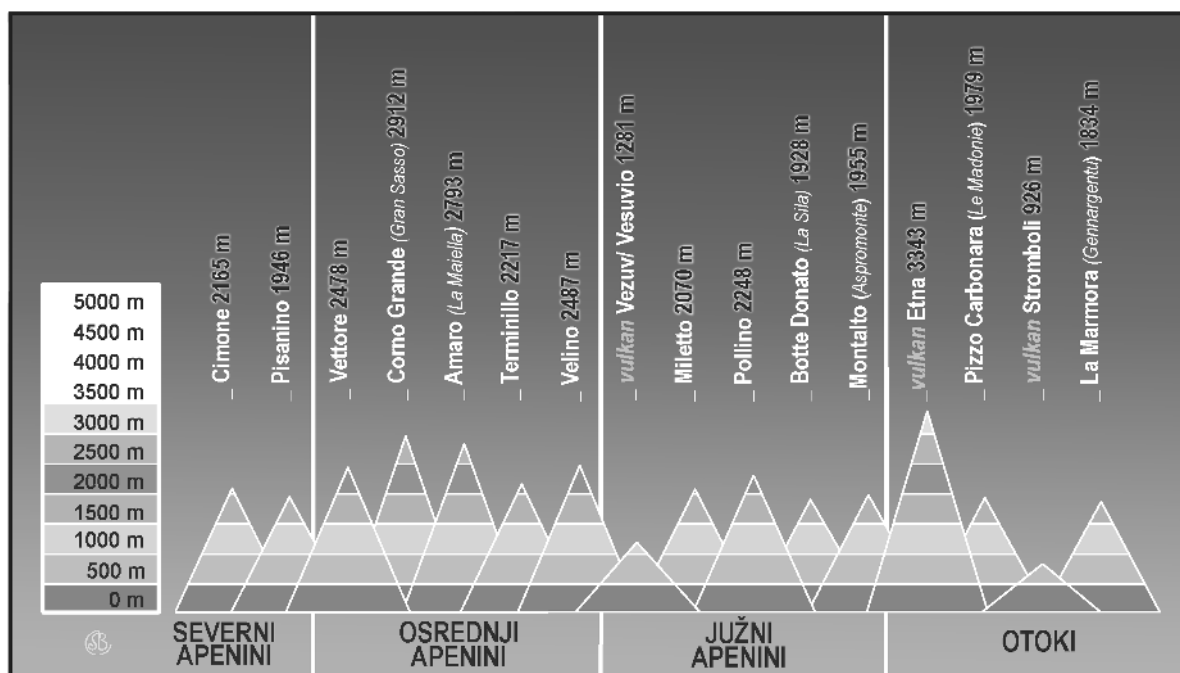
ALPE

Razporedi alpske vrhove po višini.

vrhovi	m
Monte Bianco/Mont Blanc	4810m

APENINI

V tabelo razporedi vrhove Apeninov po višini.

vrhovi	m

RASTLINSKI PASOVI

Pazljivo preberi opis vsakega rastlinskega pasu. Za vsakega napiši ustrezno vprašanje.

-----?

Nad 3000 m nadmorske višine se ves sneg poleti ne stali, zato se tam raztezajo ledeniki, vendar so zaradi segrevanja vse manjši.

-----?

Na 2500 m nadmorske višine uspevajo le mahovi in lišaji. Tu so obširne skalnate površine. Za ta predel je značilno alpsko cvetje, kot so planike.

-----?

Na nadmorski višini okoli 2000 m rastejo trave in grmičevje. Na teh območjih živijo ptice ujede, gamsi, kozorogi, svizci. Raztezajo se pašniki. Tu so najboljša smučišča.

-----?

Na nadmorski višini 1000 do 2000 m prevladujejo iglavci: bori, smreke, macesni. Posebno bogastvo tega predela predstavljajo gozdovi. V višinah pod 1000 m rastejo listavci: hrasti, kostanji, bukve, breze. Gozdovi lepšajo pokrajino in varujejo tla pred erozijo. V gozdovih najdejo zavetje razne gozdne živali. V gozdni podrasti uspevajo gozdni sadeži.

-----?

V Alpah so ledeniška jezera in žuboreče reke.

PREVERJANJE

Prvi del povedi s puščico poveži s pravilnimi strokovnimi izrazi na desni strani.

Zemljevid, ki ponazarja eno temo, je	jug.
Smer, kjer Sonce vzhaja, je	tematski zemljevid.
Države oziroma dežele prikazuje	sever.
Smer, kjer Sonce zahaja, je	merilo.
Proti zgornji strani zemljevida kaže smer	politični zemljevid.
Pomen znakov na zemljevidu razlaga	vzhod.
Naravne značilnosti predstavlja	legenda.
Smer, kjer je Sonce opoldne, je	fizični zemljevid.
Kolikokrat je neka razdalja iz narave pomanjšana na zemljevidu, nam pove	zahod.

Vstavi v spodnje povedi sledeče izraze (pazi na sklon!):

politični zemljevid, nižine, gore, dežele, zemljevid, sever, jug, zahod, reke, jezera, fizični zemljevid, tematska karta, legenda.

Pomanjšana podoba Zemljinega površja na ravni površini je _____.

Zelena barva na zemljevidu navadno označuje _____.

Različni odtenki rjave barve prikazujejo _____.

Modra je barva _____, morij in _____.

Na političnem zemljevidu vidimo razdelitev Italije na _____.

Tudi mesta so označena na _____.

Naravne značilnosti so predstavljene na _____.

Gospodarske dejavnosti določenih panog so označene na

_____.

Pomen znakov in barv razlaga _____.

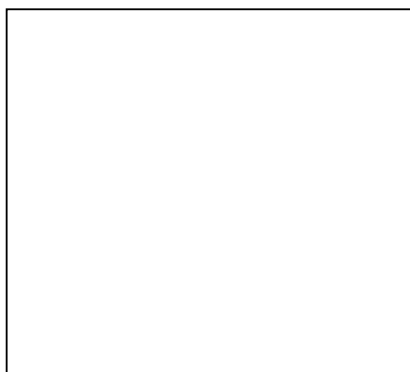
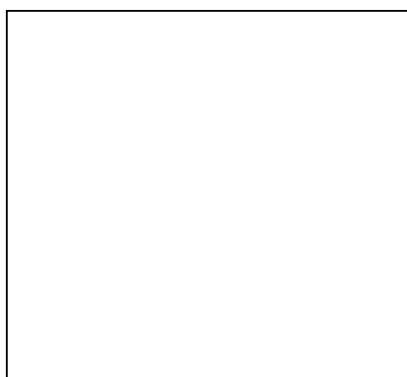
Na zemljevidih je _____ zgoraj, _____ spodaj, vzhod na desni in

_____ na levi.

OBNAŠANJE V GORAH

Opiši, kakšno je vreme v gorah.

Nariši znake, ki te bodo spomnili, česar v gorah ne smeš delati.

Napiši deset pravil primernega vedenja na smučišču.

1. -----
2. -----
3. -----
4. -----
5. -----
6. -----
7. -----
8. -----
9. -----
10. -----

Ilustriraj.

Zapisana pravila utemelji.

PREVERJANJE

Obkroži pravilni odgovor.

Vreme je trenutno stanje ozračja v določenem kraju.

DA NE

Podnebje je povprečno vreme v nekem kraju v daljšem časovnem obdobju.

DA NE

Dežele, ki ležijo v bližini morja, imajo mrzlo podnebje.

DA NE

Veter je pomemben dejavnik podnebja.

DA NE

Nadmorska višina ne vpliva na podnebje.

DA NE

Podnebja se razlikujejo po količini padavin.

DA NE

Z letnimi časi se spreminja vreme.

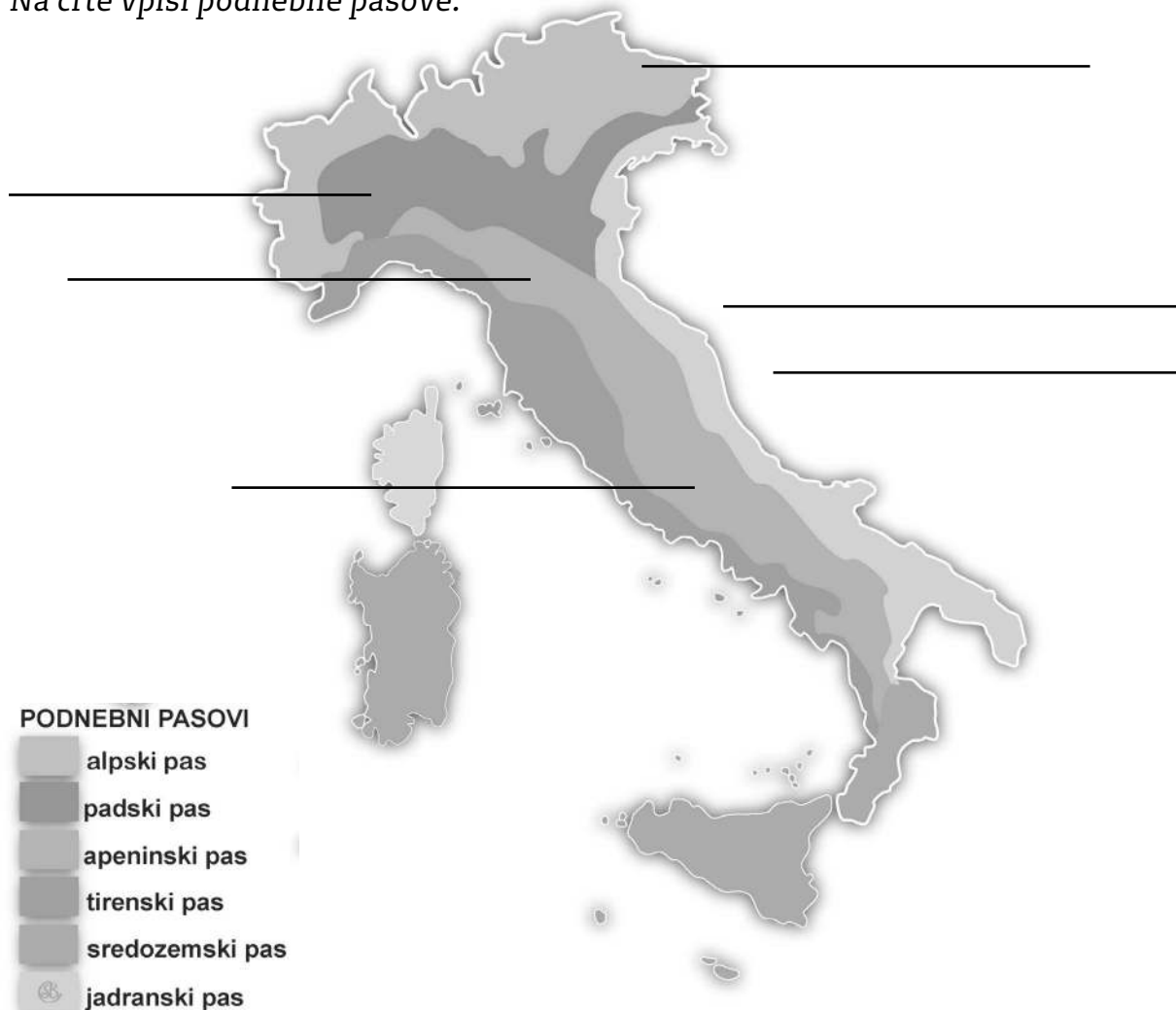
DA NE

Letni časi so značilnost podnebja.

DA NE

Na črte vpiši podnebne pasove.

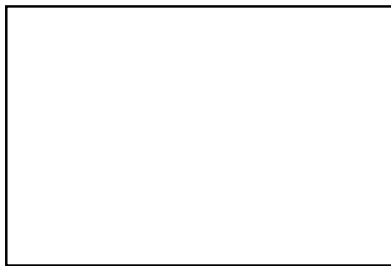

Dopolni tabelo.

PODNEBNI PAS	LEGA	ZIME	POLETJA	RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO
ALPSKI				
PADSKI				
JADRANSKI				
APENINSKI				
SREDOZEMSKI				
TIRENSKI				

Nariši tri risbe z naravnimi in tri z družbenimi prvinami.

Pod risbe z družbenim okoljem napiši, kako je človek posegel in spremenil okolje.

Na fizičnem zemljevidu Italije poišči imena najvišjih gora, in jih označi na nemi karti.

PREVERJANJE

Prečrtaj vsiljivce:

RASTLINSTVO

MAHOVI
HRAST

KOSTANJ
PLANIKE

POLŽ
BUKEV

ŽIVALSTVO

ZEBRA
MEDVED
LISICA

BOBER
OREL
FAZAN

GAMS
ŽIRAF
KUNA

KMETIJSTVO

TRTA
ŽITARICE

BOMBAŽ
OLJKA

SADNO DREVJE
SONČNICA

GOSPODARSTVO

OVČEREJA
TURIZEM
GOJENJE OLJK

VINOGRADNIŠTVO
INDUSTRIJA
SADJARSTVO

LIKANJE
ŽIVINOREJA
KMETIJSTVO

Označi s številko naslednja področja.
Nato pobarvaj z ustrezno barvo.

1. BRIANZA
2. LANGHE
3. MONFERRATO
4. COLLI EUGANEI
5. MONTI IBERICI
6. LA SILA
7. CHIANTI

PREVERJANJE

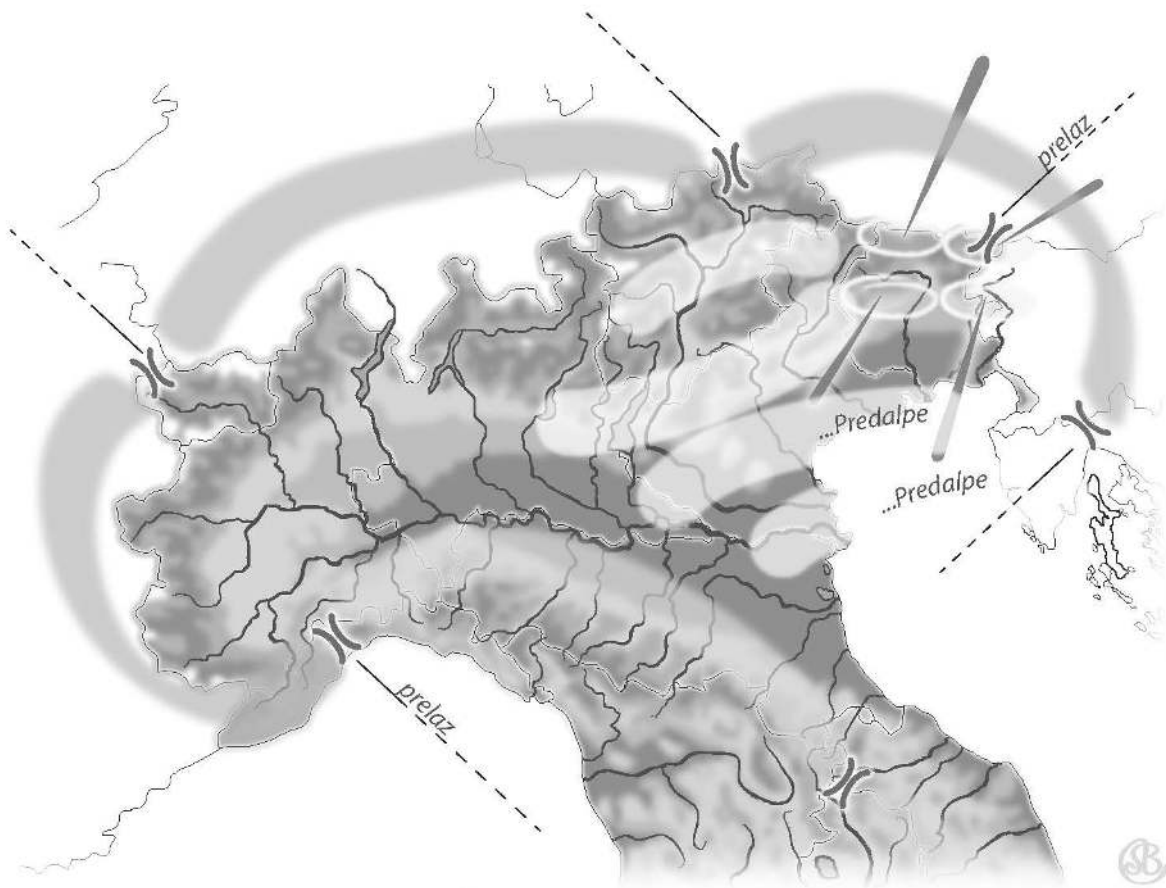
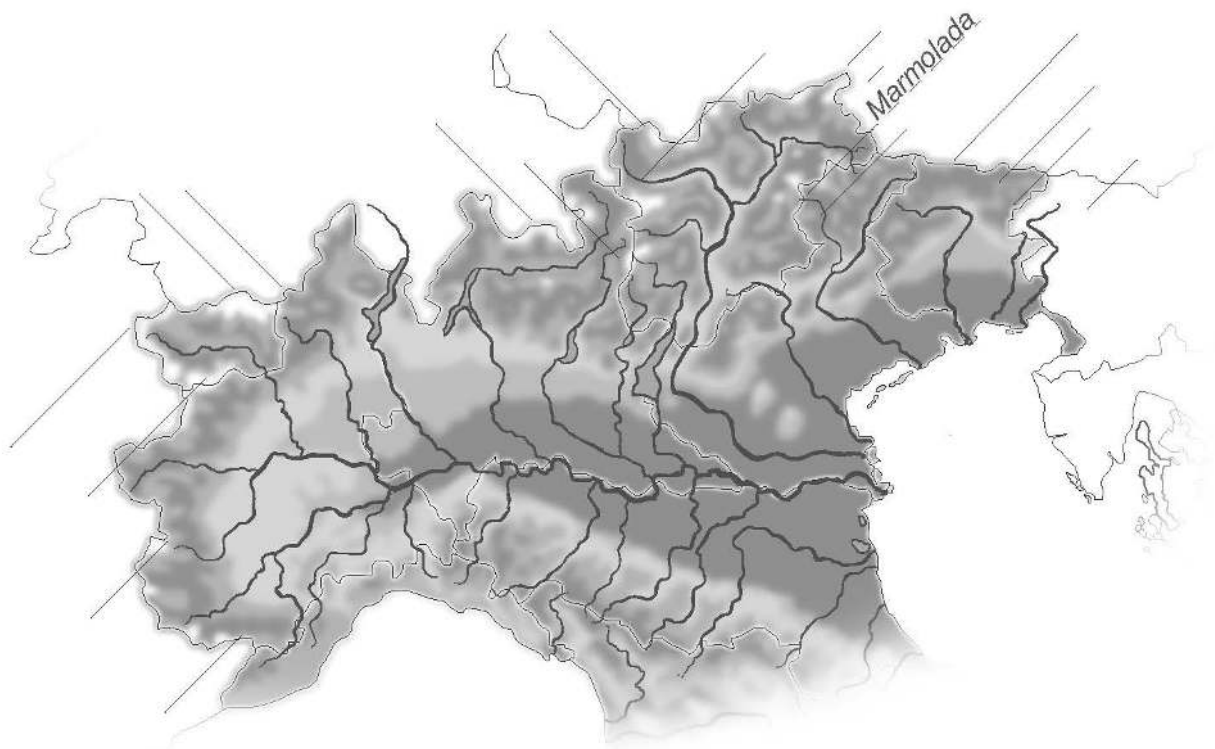
Nariši in pobarvaj najvažnejši gorski verigi.

Označi nekaj prelazov.

Označi in poimenuj najvišje vrhove.

Dopolni.

Označi reke in jezera in napiši njihova imena.
Pomagaj si z zemljevidom.

Pobarvaj predalpski svet.

V razpredelnico vpiši besede, ki opisujejo vreme, rastlinstvo in živalstvo gorskega sveta:

VREME	RASTLINSTVO	ŽIVALSTVO

NIŽAVJA

Označi s številko naslednja področja.
Nato pobarvaj z ustrezno barvo.

1. PADSKO NIŽAVJE
2. BENEŠKO NIŽAVJE
3. VALDARNO
4. MAREMMA
5. TAVOLIERE
6. CAMPANIJSKO NIŽAVJE
7. CATANIJSKO NIŽAVJE
8. CAMPIDANO

PREVERJANJE

Ob zemljevidu politične Italije dopolni spodnjo razpredelnico.
Vpiši nižavja in dežele, v katerih se razprostirajo.

NIŽAVJE	DEŽELE

Katero je največje italijansko nižavje?

Katero nižavje se razteza ob Jadranskem morju?

Katera nižavja so vulkanskega izvora?

Kaj je Maremma?

Katera nižavja so na otokih?

REKE

Na sliki sta dve večji italijanski reki. Prva je Pad, druga je Arno.

Dopolni razpredelnico.

Vstavi tudi mesta in dežele, po katerih tečeta.

Delaj ob zemljevidu iz atlasa.

	PAD	ARNO
IZVIR		
IZLIV		
DOLŽINA		
LEVI PRITOKI		
DESNI PRITOKI		
MESTA		
DEŽELE		

Na fizičnem zemljevidu poišči reke:

Po/Pad, Adige/Adiža, Tevere/Tibera, Tagliamento/Tilment, Belice, Flumendosa, Piave/Piava, Ticino, Arno, Volturno, Isonzo/Soča.

Na tematski karti z modro barvico nariši tok navedenih rek od izvira do izliva.

Dopolni razpredelnico.

REKA	IZVIR	IZLIV-MORJE
PAD		
ADIŽA		
TIBERA		
TILMENT		
BELICE		
FLUMENDOSA		
PIAVA		
TICINO		
ARNO		
VOLTURNO		
SOČA		

JEZERA

V razpredelnici so podatki o pomembnejših večjih italijanskih jezerih.

JEZERO	POVRŠINA (km)	GLOBINA (m)
GARDSKO JEZERO	370	346
MAGGIORE	212	370
COMSKO JEZERO	146	410
ISEO	62	251
TRAZIMENSKO JEZERO	124	6
BOLSENA	114	151
VICO	12	48
BRACCIANO	57	165

Na podlagi zgornjih podatkov odgovori na vprašanja.

Katero je največje jezero v Italiji?

Katero je najgloblje?

Katero je najmanjše jezero, zapisano v tabeli?

Katero od zapisanih jezer je najplitvejše?

Ali poznaš kakšno manjše plitvejše jezero?

Dopolni spodnjo razpredelnico.

Določi, katere vrste je vsako jezero in v kateri deželi se razteza.

Pomagaj si s fizičnim zemljevidom Italije.

JEZERO	VRSTA	DEŽELA
GARDSKO J.		
BOLSENA		
COMSKO JEZERO		
TRAZIMENSKO J.		
MAGGIORE		
BRACCIANO		
VICO		
ISEO		

Z modro barvo označi pravilno trditev.

- Največja ledeniška jezera so v Lombardiji.
- Comsko jezero je vulkanskega izvora.
- Gardsko jezero spada v dve deželi.
- Jezero Iseo je v Lombardiji.
- Trazimensko jezero je obalno jezero.
- Jezeri Bolsena in Vico sta v deželi Lacij.
- Odtok jezera Maggiore je reka Ticino.

Napiši imena rek in jezer (glej str. 43).

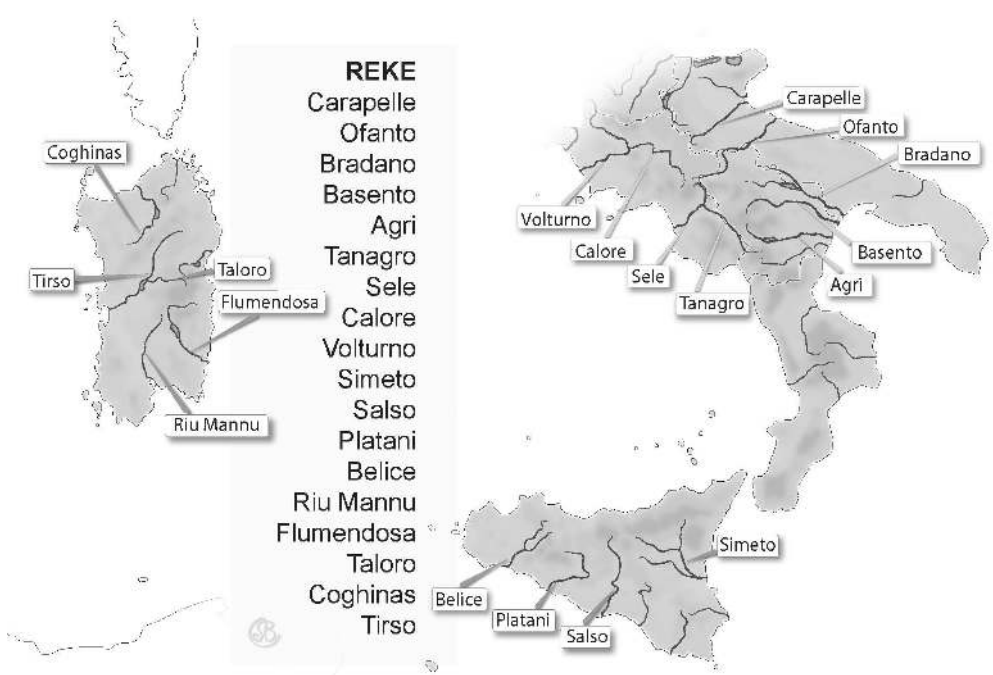

- REKE**
 Isonzo/Soča
 Natisone/Nadiza
 Tagliamento/Tilment
 Piave
 Brenta
 Adige/Adiza
 Isarco
 Mincio
 Chiese
 Oglio
 Adda
 Ticino
 Sesia
 Dora Baltea
 Dora Riparia
 Po/Pad
 Stura di Demonte
- JEZERA**
 Lago di Como
 Lago di Garda
 Lago d'Iseo
 Lago Maggiore
 Valli del Comacchio

- JEZERA**
 Lago di Trasimeno
 Lago di Bolsena
 Lago di Bracciano
 Lago di Lesina
 Lago di Varano

- REKE**
 Metauro
 Esino
 Chienti
 Tronto
 Nera
 Pescara
 Sangro
 Biferno
 Arno
 Ombrone
 Tevere/Tibera
 Aniene
 Liri

- REKE**
 Carapelle
 Ofanto
 Bradano
 Basento
 Agri
 Tanagro
 Sele
 Calore
 Volturmo
 Simeto
 Salso
 Platani
 Belice
 Riu Mannu
 Flumendosa
 Taloro
 Coghinas
 Tirso

PREVERJANJE

Opiši nastanek in značilnosti naslednjih jezer. Nato ilustriraj.

VULKANSKO JEZERO

LEDENIŠKO JEZERO

UMETNO JEZERO

Dopolni besedilo z naslednjimi izrazi:

ledeniška jezera, vulkanska jezera, jez, obalno jezero, tektonsko jezero,
Trazimensko jezero, Gardsko jezero

Gardsko, Iseo, Comsko, Maggiore so

..... imajo okroglasto obliko.

Človek je zgradil in je nastalo umetno jezero.

..... ima slano vodo.

Zaradi ugrezanja tal se oblikuje

..... je vulkansko jezero.

..... je ledeniško jezero.

MORJE

Reši križanko.

1. Del kopnega, ki sega v morje
2. Otočje
3. Del kopnega, ki ga obkroža morje
4. Del kopnega, ki ga s treh strani obliva morje
5. Plitva vodna površina z morskovo vodo, ki jo od morja loči sipina
6. Prevozno sredstvo na morju
7. Del obale, kjer se lahko sončimo
8. Ime gorovja, po katerem se imenuje italijanski polotok
9. Namišljena črta, ki loči Zemljino površje od neba
10. Ime morja v Tržaškem zalivu
11. Najgloblje italijansko morje
12. Morska žival

1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										

PREVERJANJE

Naštej italijanska morja.

V razpredelnico napiši, kateri deželi in morju pripadajo spodaj navedeni zalivi:

ZALIV	MORJE	DEŽELA
TARANTSKI		
BENEŠKI		
NEAPELJSKI		
SALENTSKI		
GENOVSKI		
MANFREDONIJSKI		

Kateremu arhipelagu pripadajo otoki?

Poveži.

ALICUDI	PELAGIJSKI	FAVIGNANA
PIANOSA	TOSKANSKI ARHIPELAG	SALINA
ELBA	VETRNI ALI LIPARSKI	MARETTIMO
GIGLIO	EGADSKI	CAPRAIA
GIANNUTRI		MONTECRISTO
LAMPEDUSA		VULCANO

NARAVNE NESREČE

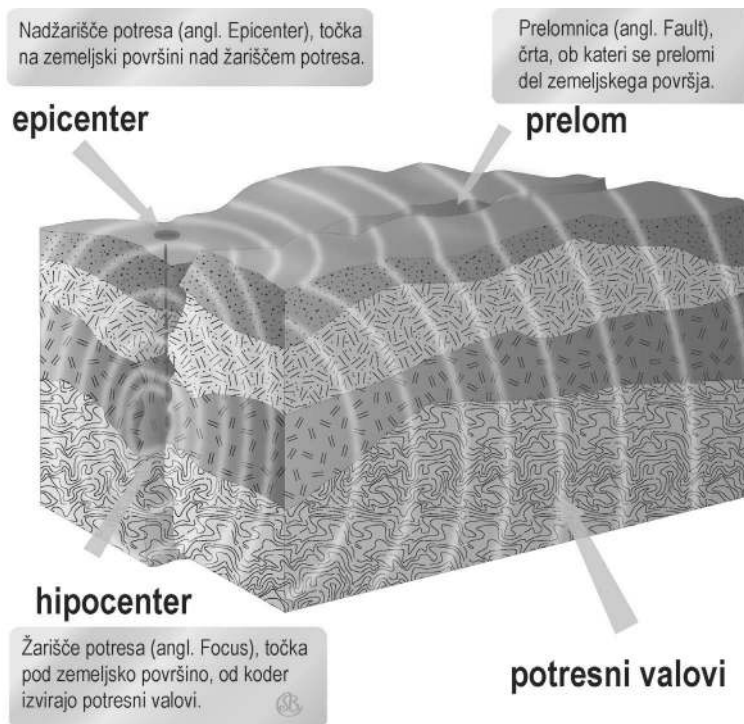

POTRESI
POPLAVE
USADI IN PLAZOVI
VULKANSKI IZBRUHI

POTRESI

Potresi so naravne ujme, ki imajo lahko katastrofalne posledice. Ne povzročajo jih človek, toda njegovo ravnanje lahko vpliva na posledice.

Potres nastane, kadar se dve sosednji tektonski plošči premakneta druga ob drugi.

Mesto, kjer se kamnine premaknejo, je **žarišče** ali **hipocenter** potresa. To je 5 - 15 km pod površjem. Navpično točko nad žariščem na Zemljinem površju pa imenujemo nadžarišče ali **epicenter**. Tresljaje ob potresu povzročajo **potresni valovi**.

Znanstveniki, ki proučujejo potrese, so **seizmologi**. Potresne valove zabeležijo in merijo z napravo, ki ji pravimo **seizmograf**. Za merjenje potresov uporabljamo **Richterjevo in Mercallijevo lestvico**.

Najmočnejši potresi v Italiji v zadnjih stotih letih

- 28.12.1908 - Kalabrija, Sicilija
- 13.1.1915 - Abruci
- 7.9.1920 - Toskana
- 23.7.1930 - Kampanija
- 15.1.1968 - Sicilija
- 6.2.1971 - Lacij
- 6.5.1976 - Furlanija Julijska krajina
- 23.11.1980 - Kampanija in Bazilikata
- 7.5.1984 - Molize, Lacij, Kampanija
- 13.12.1990 - Sicilija
- 26.11.1997 - Umbrija in Marke
- 31.10.2002 - Molize
- 6.4.2009 - Abruci

Varnostni ukrepi

Seizmologi poskušajo napovedati, kje in kdaj bo prišlo do potresa. Potres je najbolj nevaren v mestih, kjer je veliko zgradb in ljudi. Ko so tresljaji zelo močni, nastanejo poškodbe na hišah in zgradbe se lahko porušijo.

Kaj lahko stori človek

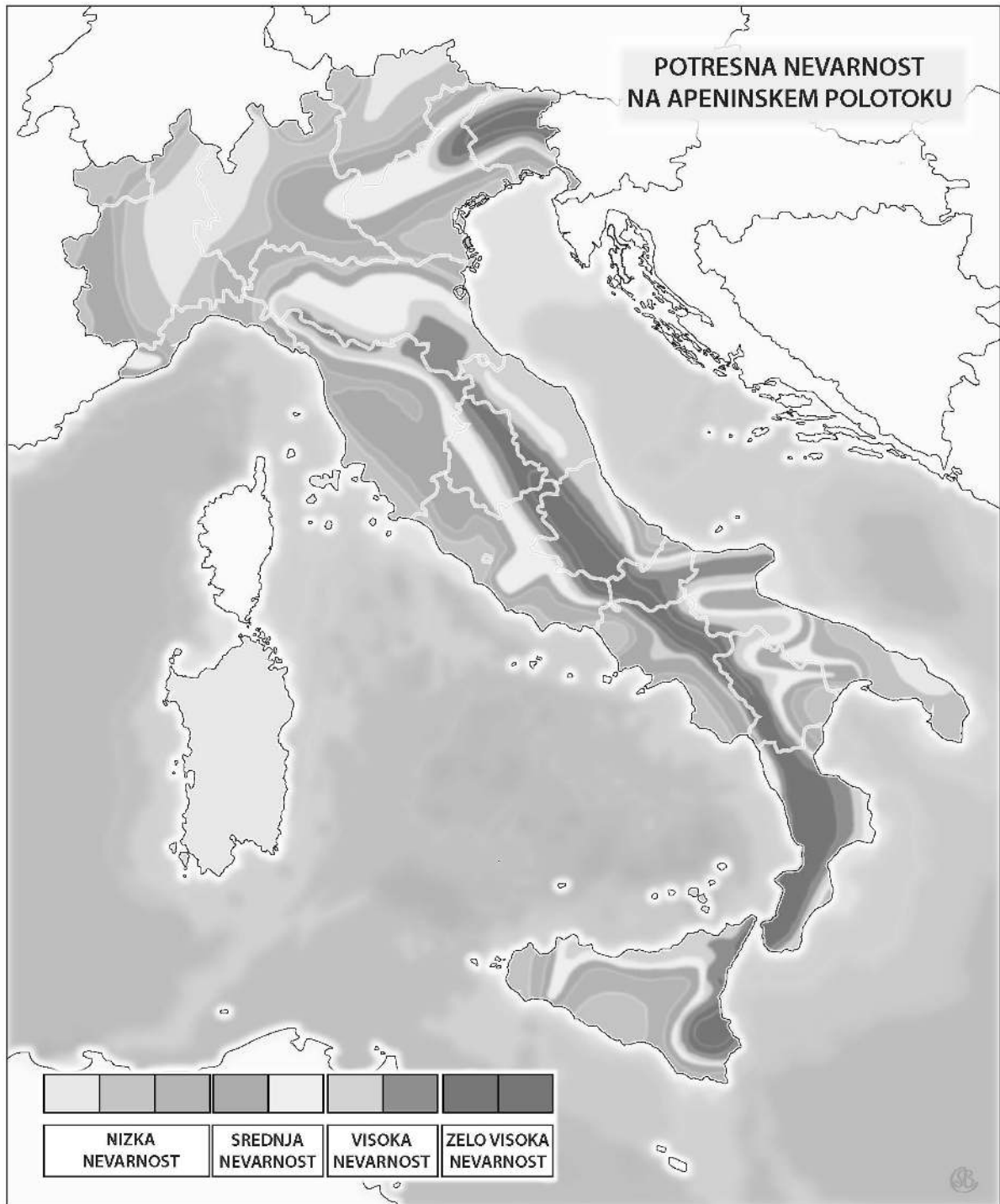
Mesta na območjih, kjer so potresi pogosti, bi morala biti skrbno načrtovana. Varne hiše so nizke in zgrajene iz ojačenega betona. Zidovi v prvem nadstropju morajo biti močnejši, kajti učinki potresa so v višjih nadstropjih večji. Temelji morajo biti globoki in gibljivi. Najbolj varno je graditi na trdi kamninski podlagi. Električna napeljava, plinske in vodovodne cevi morajo biti dobro zavarovane.

SOS Potres

Katerih navodil se držite v šoli, ko izvajate evakuacijo za potres?

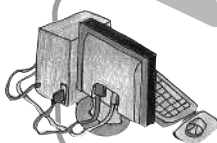
Katerih navodil se morate držati, če zaslutite potresne sunke, ko ste na cesti?

Opazuj tematsko karto.
Naštej dežele, ki so podvržene potresom.
Ugotovi, kateri kraj je tebi najbližji.

Babica ali dedek naj ti pripovedujeta o potresu v Furlaniji, ki je bil 6. maja 1976.

MEDPREDMETNA POVEZAVA

SLJ Tanja Novak, Ježek Snežek in potres, MK

Preberi zgodbo, odgovori na vprašanja in razmisli.

DELAVNICA

TRESENJE

V delavnici dokažemo, da se na površju najmočnejše zatrese **v epicentru**. Čim bliže si epicentru, tem bolj uničujoč je potres. Z razdaljo se potresni valovi spreminjajo.

Potrebujem:

- ✓ komplet domin,
- ✓ lepenko.

Postopek

- Ob robu mize zgradi preprosto hišo iz domin. Vse naj stojijo pokončno.
- Na domine položi lepenko. Tako hiša dobi streho.
- Stopi na nasprotni rob mize. Udari z roko po njej, seveda ne premočno. Hiša iz domin se bo zatresla, vendar bo še vedno stala pokonci.
- Zdaj stopi ob rob mize, kjer je hiša iz domin. Udari po mizi. Valovi, ki si jih sprožil z udarcem, podrejo hišo.
- Opazil si, da so bili valovi od daleč šibki, od blizu tako močni, da so zrušili hišo. Tako se dogaja tudi na potresnem območju.
- Ilustriraj delavnico.

POPLAVE

S spreminjanjem naravnega okolja lahko človek poruši naravno ravnovesje in povzroči, da se površje bodisi osuši ali pa ga vode poplavijo. Z izgradnjo mest nastajajo vedno obsežnejše površine asfalta in betona, tako da voda ne more pronicati v tla. Deževnica odteka v kanale in po njih naravnost v reke. Ob močnem dežju kanali ne morejo odvesti vse vode, reke narastejo in pride do poplave. Reka poplavlja bližnja zemljišča, včasih tudi naselja. Poplave lahko uničijo velika območja.

Kaj lahko stori človek

Poplave preprečuje gradnja nasipov na bregovih rek, ki vodo zaustavijo, da se ne razlije po okolici. Človek bi lahko zmanjšal nevarnost poplav, če bi ponovno pogozdil gorski svet. Gozdovi zadržijo dosti vode.

USADI IN PLAZOVI

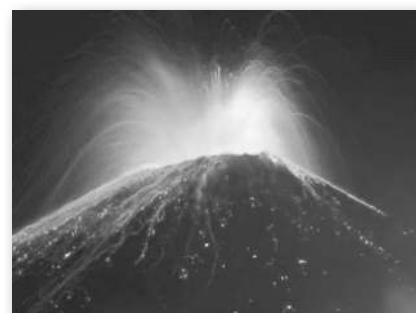
Človek je v gorah zgradil turistične objekte, ceste, uredil je smučarske proge in postavil vlečne naprave različnih vrst. Zemljišča so ogolela.

Kjer so v gorah ljudje posekali gozd, so pospešili nastanek usadov in plazov, ker ni več dreves. Sneg in zemlja ne naletita na nobeno oviro, ko se trgata in polzita proti dolini. Usadi in plazovi podrejo vse, na kar naletijo: hiše, ceste, gozdove in ljudi. Tudi smučarji lahko povzročijo trganje velikih gmot snega s strmin.

VULKANSKI IZBRUHI

Za vulkanske izbruhe gotovo ni kriv človek in jih je mogoče le delno predvideti. Človek ne sme graditi naselij na pobočjih vulkanov ali v bližini njihovih žrel. V Italiji ognjenik Etna še živahno deluje, njegova pobočja pa so le delno poseljena.

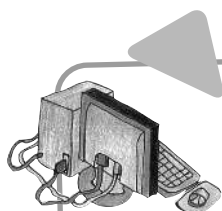

SLOVARČEK

Usad: gmota drobnega, kamninskega gradiva, ki zdrsne po pobočju.

Plaz: večja količina kamnin, zemlje, ledu ali snega, ki je zdrsnila po pobočju.

MEDPREDMETNA POVEZAVA

ZGO: Zapisi iz preteklosti

Nad mestom Pompeji je bil leta 79 hud izbruh ognjenika Vezuva. Vulkan je bruhal plin ogljikov dioksid in je pomoril veliko ljudi in živali. Arheologi so obnovili oblike ljudi in živali, ki so takrat umrle. Vbokline, ki so jih naredila trupla, so zapolnili z mokrim mavcem in ga pustili, da se strdil. Nato so iz lave odstranili odlitke teles.

DELAVNICA

OGLJIKOV DIOKSID - DUŠEČ PLIN

Potrebujemo:

- ✓ lijak,
- ✓ stekleničko,
- ✓ pecilni prašek,
- ✓ kis,
- ✓ vrč,
- ✓ plastelin,
- ✓ svinčnik,
- ✓ dolgo slamico,
- ✓ visoko in nizko svečo.
- ✓ velik kozarec,
- ✓ vžigalice.

Potek:

- Lijak vstavi v stekleničko in vanjo stresi pecilni prašek. Dolij še kis.
- Ustje steklenice dobro zamaši s kosom plastelina. Ta steklenička je tvoj plinski generator. S plastelinom si preprečil, da bi plin uhajal iz nje.
- V zamašek iz plastelina naredi luknjico s svinčnikom. Skoznjo potisni slamico in odprtino okrog nje dobro zatisni s plastelinom. Slamico prepogni.
- Obe sveči postavi v velik kozarec. Učiteljica naj sveči prižge.
- Slamico iz plinskega generatorja usmeri proti dnu kozarca. Opazil boš, kako je manjša sveča ugasnila. Ogljikov dioksid jo je prekril in ji preprečil dotok kisika, zato je ugasnila.
- Ilustriraj poskus.

PREVERJANJE

Odgovori na vprašanja.

Naštej vrste naravnih nesreč.

Kateri človekovi posegi pospešujejo nastanek usadov in plazov?

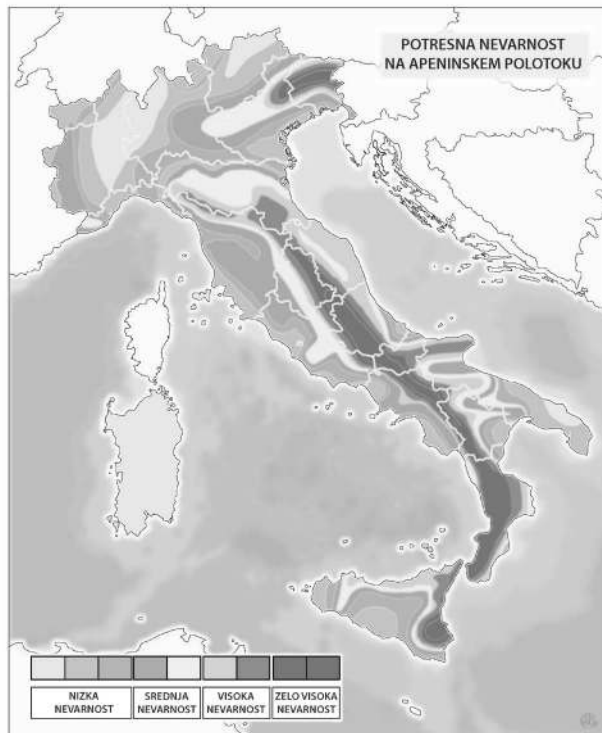
Kaj je usad?

Kako pravimo drsenju snežne gmote po pobočju?

Zakaj nastanejo poplave?

Za katero naravno nesrečo ni kriv človek?

Kaj lahko naredijo ljudje, da omejijo škodo, ki jo povzroča potres?

PREVERJANJE

Dopolni spodnje razlage.

Kmečko je vse, kar je značilno za

Kmet je, kdor.....

Obdelovanje njive pomeni.....

Čreda je.....

Ribič se ukvarja z.....

Vrtnar goji.....

Pastir skrbi za.....

Sadjar prideluje.....

Gozdar pri delu uporablja.....

Rudar koplje.....

Ugotovi, v kateri tovarni proizvajajo naslednje industrijske izdelke.

Poveži jih s puščico.

PAPIRNICA

TEKSTILNA TOVARNA

TOVARNA OBUTVE

TISKARNA

TOVARNA POHIŠTVA

ŽELEZARNA

KEMIJSKA TOVARNA

TOVARNA AVTOMOBILOV

STROJNA TOVARNA

STEKLARNA

HLAČE

ČEVLJE

PAPIR

AVTOMOBILE

STEKLO

OMARE

ZDRAVILA

ŽELEZO

REVIJE

STROJE

Katere tovarne so v tvojem okolju?

Prilepi fotografije.

PREVERJANJE

Obkroži z zeleno barvico poklice, ki spadajo v primarni sektor, z rdečo poklice, ki spadajo v sekundarnega, in z modro barvo poklice, ki spadajo v terciarnega.

**POLJEDELEC TRGOVEC ZDRAVNIK KNJIŽNIČAR MIZAR UČITELJ
GOZDAR PROMETNIK UČITELJ SMUČANJA ZIDAR
ŠOFER RIBIČ DELAVEC V TOVARNI
INŠTALATER PLESKAR KOVAČ DIMNIKAR BOLNIČAR**

Dopolni besedilo z ustreznimi izrazi:

lekarna, živinoreja, javni urad, mehanizirano kmetijstvo, zimski turizem, tekstilna industrija, poletni turizem, zanimiva mesta, gradbeništvo.

Za gorski svet je zelo pomemben

Zdravila prodajajo v

Ko potrebujemo razne dokumente, gremo v.....

Na velikih kmetijah je

Ob morju in jezerih je razvit

Ko si želimo ogledati kraje velikega umetnostnega in zgodovinskega pomena, gremo na počitnice v

..... ustvarja raznovrstno blago.

K sekundarnemu sektorju sodi tudi

k primarnemu pa

PREVERJANJE

Pobarvaj deželo, v kateri živiš.
Z rdečo barvo označi meje.

Ugotovi, ali so spodnje trditve pravilne za Kras.

Površinski kraški pojavi so vrtače, uvale in kraška polja.	DA	NE	
Reke na Krasu tečejo le po površju.	DA	NE	
Na Krasu so velike tovarne.	DA	NE	
Reke ponikalnice imajo več imen.	DA	NE	☐
V kraških jamah voda pronica skozi strop.	DA	NE	
Jezera na Krasu so ledeniškega izvora.	DA	NE	
Na Krasu je izrazita rdeča prst.	DA	NE	
Doberdobsko jezero poleti usahne.	DA	NE	
Na Krasu ni kraških jam.	DA	NE	☐
Apnenec je kamnina, ki jo deževnica raztaplja.	DA	NE	

Oglej si fotografije kraških pojavov.

Na črte napiši, katere kraške pojave prikazujejo.

Smiselno poveži povedi in jih prepisi.

V nižavju je veliko agrume.

Na ravninah ob obali so marsikje soline.

Morje je priljubljen kraj za počitnice,
zato se je razvil smučarjev.

Zimski turizem privlači v gore veliko podnebja.

V hribovitih predelih Sardinije gojijo industrijske dejavnosti.

V južni Italiji in na Siciliji gojijo
predvsem trto, oljko in cvetje.

Vrsta pridelka je odvisna od plutovec.

Mehanična, tekstilna, kemična, živilska
so v Italiji pomembne cest, tovarn in obdelanih polj.

Na terasah v predalpskem svetu gojijo turizem.

Z barvo označi meje svoje dežele.

Na zemljevid nariši simbole za dejavnosti, ki so razvite v vsaki deželi.

Izdelaj tudi legendo.

LEGENDA:

KRAS

Za kraški svet so značilni kraški pojavi. Najdemo jih tako na površju kot pod njim.
Izdelaš slovarček kraških naravnih značilnosti.

○ Apnenec:

Vrtača:

Presihajoče jezero:

Reka ponikalnica:

Uvala:

Kraško polje:

Kraška jama:

○ Stalaktit:

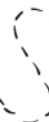
Stalagmit:

Steber:

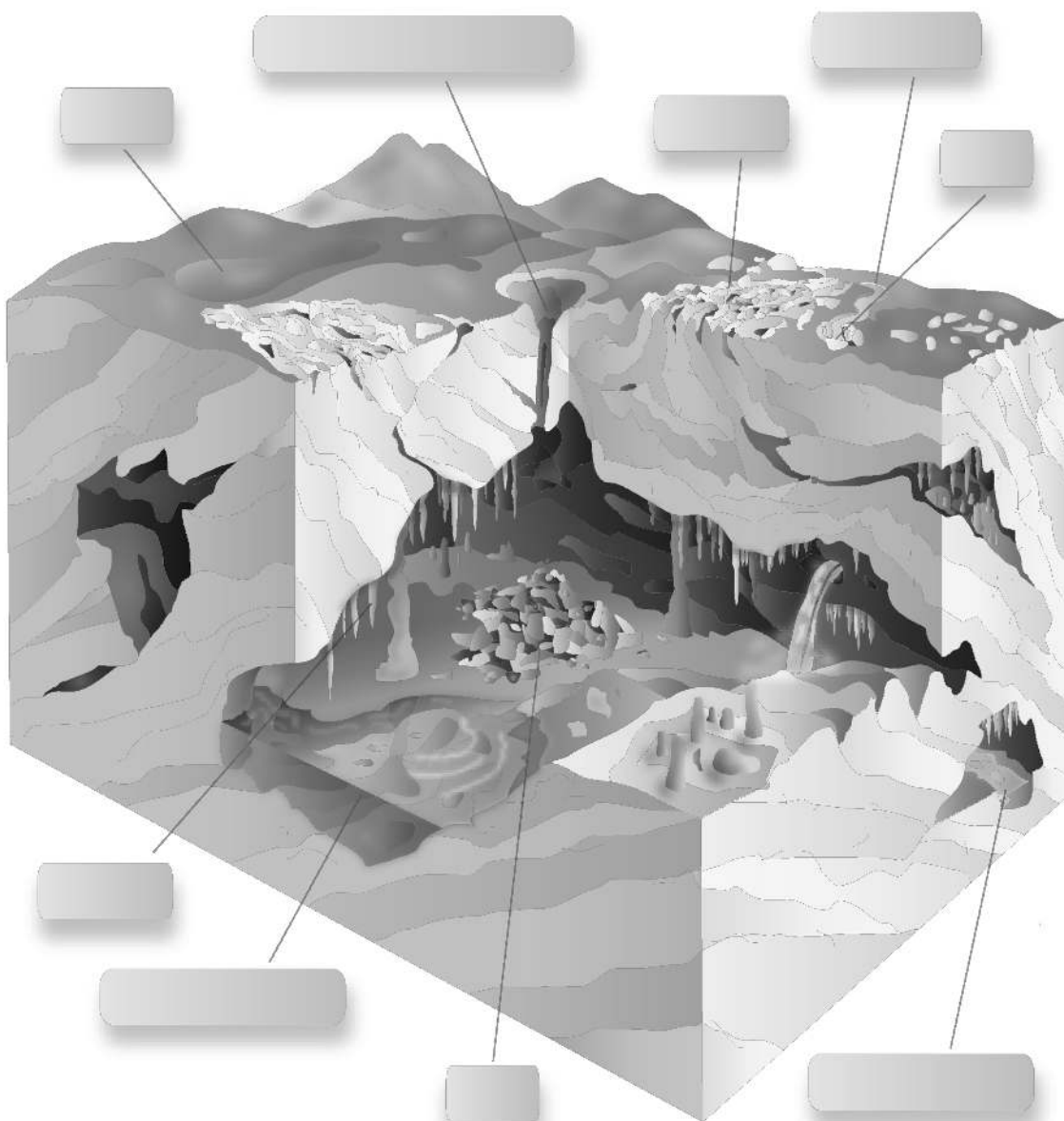
○ Tudi Ljubljanica je reka ponikalnica.

Ima sedem imen.

S pomočjo zemljevida Slovenije ugotovi njena imena in jih napiši.

KRAŠKA JAMA

KRAŠKI POJAVI

Prepiši v ustrezno okence

ponor
vrtača
kapniki
udor

škraplje
ponikalnica
podzemna reka
podzemno jezero
kamin v jamskem stropu

FURLANIJA JULIJSKA KRAJINA

Pomemben pripomoček za spoznavanje naše dežele je zemljevid ali karta. Pomembno je, da se znaš na zemljevidu orientirati in ga znaš brati.

Pred teboj je zemljevid Furlanije Julijske krajine.

Da boš pri njegovi uporabi uspešen, se najprej orientiraj.

Za vse zemljevide velja, da je sever vedno na zgornji strani, če ni zapisano drugače.

Ob zemljevid napiši še ostale strani neba.

Nato poišči legendo.

Zemljevid boš znal brati, ko boš poznal barve nadmorske višine v metrih ter posebne znake, ki prikazujejo vodovje, naselja in objekte.

Poišči tri reke in jih imenuj.

Določi izvir in izliv izbrane reke. V katero smer teče?

Dobro si oglej zemljevid in zapiši imena jezer.

Ugotovi, kje so najvišje vzpetine.

Naštej pet gora in napiši višino.

V katerem delu naše dežele se nahaja ravnina?

Kako se imenuje?

Poišči in imenuj največja mesta.

Katero mesto je ob morju?

Katero mesto je ob reki Soči?

Pozanimaj se za šole, kulturne ustanove, gospodarske objekte svojega kraja in jih vpiši v razpredelnico.

ŠOLE	KULTURNE USTANOVE	GOSPODARSKI OBJEKTI	ŠPORTNA DRUŠTVA

Na nemo karto vstavi značilnosti naše dežele.

Izberi eno pokrajino in poročaj!

Pri poročilu ti bodo v pomoč naslednje oporne točke:

- Lega
- Glavno mesto in druga naselja
- Naravno - geografske posebnosti
- Zgodovinske zgradbe in muzeji
- Kulturne ustanove
- Rekreacija
- Raziskavo lahko obogatiš s fotografijami.

S podatki, ki jih imaš v poročilu, lahko pripraviš načrt za ekskurzijo.

PREVERJANJE

Napiši vprašanja za dane odgovore.

▪ Katere _____?

V deželi Furlanija - Julijska krajina so štiri pokrajine: Tržaška, Goriška, Videmska in Pordenonska.

▪ Katero _____?

Glavno mesto naše dežele je Trst.

▪ Koliko _____?

Na Tržaškem je šest občin: Trst, Milje, Dolina, Devin-Nabrežina, Zgonik, Repentabor.

▪ Katera _____?

Največja občina na Goriškem je Gorica.

▪ Kje _____?

Gorica stoji na sredi ravnice in se na levem bregu reke Soče naslanja na flišne griče.

▪ Kod _____?

Videmska pokrajina sega od Karnijskih Alp do Jadranskega morja.

▪ Kje _____?

Mesto se širi okrog edinega griča v Furlanskem nižavju

▪ Katero _____?

Glavno središče Beneške Slovenije je Čedad.

▪ Kdaj _____?

Pordenonska pokrajina je postala samostojna leta 1968 z odcepitvijo od Videmske pokrajine.

▪ Kje _____?

Pordenonska pokrajina je ob meji z Benečijo.

Poveži pravilne povedi in jih prepisi.

Rimljani so Trstu pravili	kmečke upore.	
Na Velikem trgu v Trstu je	reko Nadižo.	
V Gorici je	stolp z Mihcem in Jakcem.	☐
V središču Gorice je Travnik s ploščo,
ki spominja na	železniško in cestno vozišče.	
Videm je pomembno	Tergeste.	
V Čedadu je Hudičev most, ki pelje čez	cvetlični sejem.	
V Pordenonu je vsako leto	katastrofa.	
V kraju Longarone ob jezu Vajont se je
zgodila	srednjeveški grad.	☐

Izkaznica naše dežele.

IME:.....

LEGA:.....

MEJE:.....

JEZIKI:.....

PODNEBJE:.....

PREVOZNA SREDSTVA:.....

.....

NARAVNE ZNAČILNOSTI (reke, gore, jezera itd.):

.....

.....

.....

DRUGE DRUŽBENE PRVINE (umetna jezera, letališča, pristanišča, avtoceste, itd.)

.....

.....

.....

POKRAJINE:.....
.....

VEČJA MESTA:
.....

ZGODOVINSKE STAVBE IN KULTURNE USTANOVE:

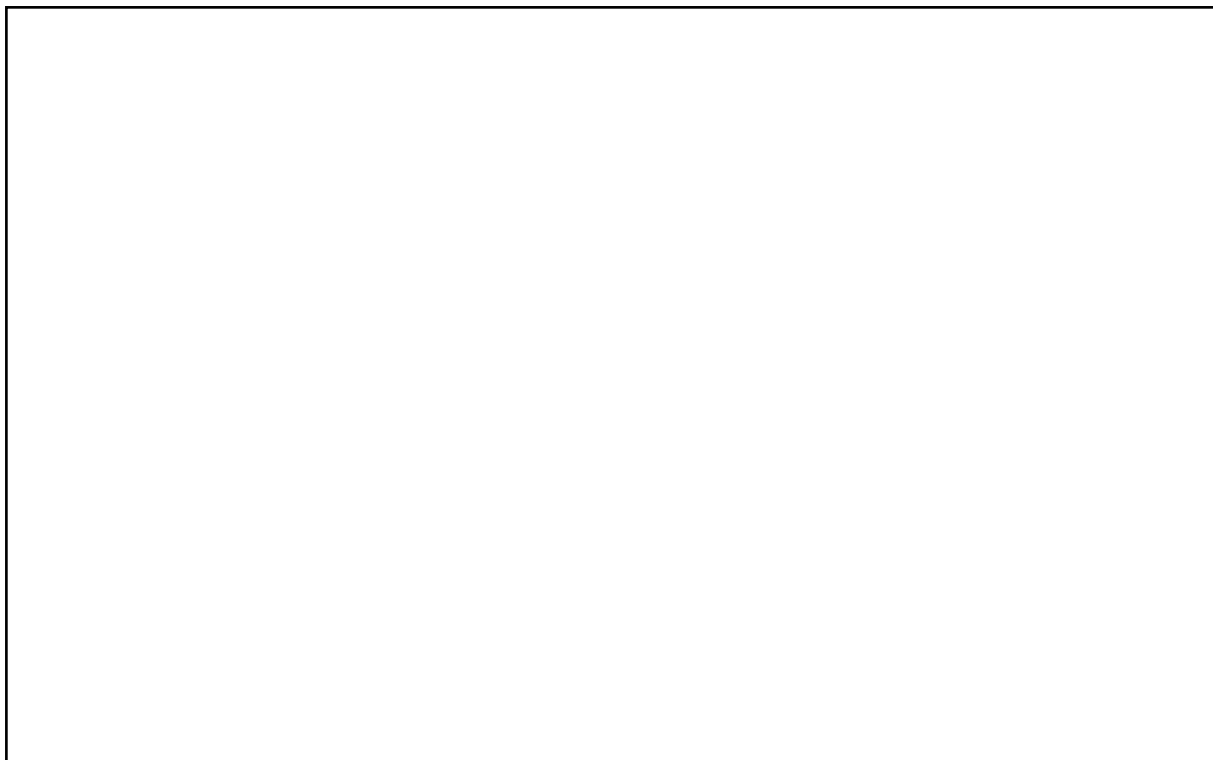
.....
.....
.....
.....

ZAŠČITENI PARKI IN REZERVATI:
.....
.....

NARAVNE ZNAMENITOSTI:

.....
.....
.....

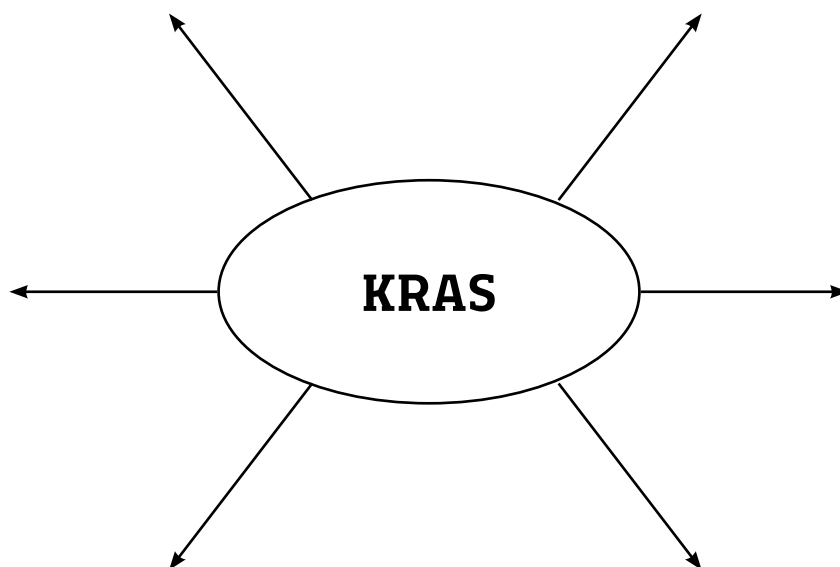
Izdelaj reklamni napis ali risbo za svojo deželo.

V razpredelnico napiši vsaj tri poklice v vsak stolpec.
Pomagaj si s poklici sorodnikov in znancev.

PRIMARNE DEJAVNOSTI	SEKUNDARNE DEJAVNOSTI	TERCIARNE DEJAVNOSTI

Navedi v kratkih povedih, kaj tebi pomeni beseda Kras.

ISBN 978-88-947269-1-6

Didaktično gradivo v prosti uporabi v skladu s Creative Commons BY-NC-SA

Progetto realizzato con il finanziamento ex art. 11 comma 5 della legge 38/01
Projekt je bil finančno podprt na podlagi 5. odstavka 11. člena zakona 38/01